

СЪЮЗ НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ЦЕНТРАЛЕН СЪВЕТ

1000 София, ул. "Пиротска" № 7

тел./факс: 0759 2967 88-90

e-mail: sub@sub.bg

Упр. № 62 / 30.07.2018 г.

Вх. № 25521/0718
Дата 31.07.18

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

С Т А Н О В И Щ Е

НА СЪЮЗА НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ
ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 9/2018 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 03.09.2018 г. на Съюза на юристите в България е дадена възможност, да предоставят писмено становище по конституционно дело № 9/2018 г., образувано по искане на състав на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от Закона за съдебната власт /ЗСВ/ (обн. ДВ, бр. 64 от 07.08.2007 г., последно изм. и доп. ДВ, бр. 49 от 12.06.2018 г.).

Съюзът на юристите в България намира, че чл. 225, ал. 3 от ЗСВ е в противоречие с чл. 4, ал. 1, чл. 31, ал. 3 и ал. 4 и чл. 48, ал. 1 и ал. 5 от Конституцията на Република България, прокламиращи основните начала на демократичното общество в лицето на правовата държава, презумпцията за невинност и правото на труд.

Съгласно чл. 225, ал. 1 от ЗСВ при освобождаване от длъжност съдия, прокурор или следовател с повече от 10 години стаж на такава длъжност има право на еднократно парично обезщетение в размер на толкова брутни месечни възнаграждения, колкото прослужени години има в органите на съдебната власт, но не повече от 20. С разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗСВ, се въвежда ограничението на това право, в случаите, когато съдия, прокурор или следовател е привлечен като обвиняем за извършване на умишлено престъпление или по отношение на него е образувано дисциплинарно производство, до приключване на наказателното или дисциплинарното производство.

Правоотношенията на съдии, прокурори и следователи са самостоятелен вид административни правоотношения по изпълнение на платена държавна служба в изпълнение на функциите им при осъществяване на съдебната власт като отделени вид държавна дейност. Независимо от спецификите на правоотношенията, съдиите, прокурорите и следователите полагат труд в изпълнение на възложените им функции, изпълняват законовите си задължения и получават възнаграждение, ползват различни видове отпуски, подлежат на командироване и т. н., поради което в чл. 229 от ЗСВ изрично е предвидено

ЗСВ въпроси. Следователно по отношение на тях са приложими и принципите и разпоредбите на международните актове и на вътрешното ни законодателство, свързани с правото на труд и неговата защита. Дължимостта на това обезщетение произтича пряко от ЗСВ, но по нормативния си замисъл се числи към гратификационните (благодарствени) плащания, каквито са и тези по чл. 222, ал. 3 КТ и чл. 234, ал. 1 ЗМВР. КТ и ЗМВР обаче, не предвиждат подобна забрана за изплащане на благодарственото обезщетение при повдигнато обвинение или при образувано дисциплинарно производство, каквото законодателят е въвел по отношение на магистратското право на обезщетение. В такъв случай, за да се приложи разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗС, е достатъчен само фактът на образувано дисциплинарно производство или наказателно производство срещу съответния магистрат, независимо от по-нататъшната съдба на дисциплинарното или наказателното производство. Неизплащането на обезщетението би имало смисъл и би съответствало на целта на закона, само при извършено умишлено престъпление, което е установено с влязла в сила присъда или при влязло в сила решение на кадровия орган, с което е наложено дисциплинарно наказание, при това най-тежкото наказание, а именно „дисциплинарно освобождаване от длъжност“. В такава хипотеза законодателят е въвел чл. 225, ал. 2 от ЗСВ, според която обезщетението по ал. 1 не се изплаща в случаите по чл. 165, ал. 1, т. 3 и 5, както и когато комплексната оценка от последната атестация на съдията, прокурора или следователя е отрицателна. Обезщетение не се изплаща и в случаите по чл. 308, ал. 3, както и когато съдия, прокурор или следовател подаде оставка при образувано срещу него дисциплинарно производство с предложение за наказание дисциплинарно освобождаване от длъжност. В този случай основанието за неизплащането на обезщетението се явява влязъл в сила съдебен или административен акт, с който е доказано, че съответния магистрат е извършил умишлено престъпление или е нарушил служебната дисциплина дотолкова, че следва да бъде отстранен от длъжност. Разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗСВ не държи сметка за виновността на магистрата по отношение на това дали реално е извършил престъпление или е допуснал дисциплинарно нарушение, което да обосновава лишаването му от обезщетението по чл. 225, ал. 1 от ЗСВ, с което се нарушава принципът по чл. 4, ал. 1 от Конституцията на Република България, както и презумпцията за невинност по чл. 31, ал. 3 и закрилата от страна на държавата на правото на труд и съответното на него възнаграждение, като едновременно с това се допуска и административен произвол, който работодателят може да упражни спрямо който й да било магистрат, като открие дисциплинарно производство срещу него, независимо от наличието на основания за това, като се цели лишаване от обезщетението по чл. 225, ал. 1 от ЗСВ. Съгласно чл. 4, ал. 1 от Конституцията, Република България е правова държава. Тя се управлява според Конституцията и законите на страната. В случая разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗСВ, трябва да отговаря и на целите на закона. В тази връзка основните цели на дисциплинарното производство, уредено в чл. 308 и сл. от ЗСВ, е постигане на добро функциониране на съдебната власт, превантивно въздействие срещу всички съдии, прокурори и следователи и дисциплинарно наказание на тези от тях, които са неспособни да изпълняват публичните си задължения или ги изпълняват по начин, уронващ престижа на съдебната власт. Дисциплинарното наказание „дисциплинарно освобождаване от длъжност“ (чл. 165, ал. 1, т. 5 и чл. 308, ал. 1, т. 6 от ЗСВ) представлява най-тежкото дисциплинарно наказание, което се налага на съдия, прокурор или

следовател при установени и доказани нарушения по чл. 129, ал. 3, т. 5 от Конституцията след провеждане на законово регламентирано дисциплинарно производство пред съответната колегия на ВСС, чието решение подлежи на двуинстанционно разглеждане от Върховния административен съд. Наред с него законът установява и други по-леки дисциплинарни наказания: забележка; намаляване на основното трудово възнаграждение от 10 до 20 на сто за срок от 6 месеца до една година; понижаване в ранг за срок от 6 месеца до една година; понижаване в длъжност за срок от 6 месеца до една година; освобождаване от длъжност като административен ръководител или заместник на административен ръководител. Те нямат за последица освобождаване от органите на съдебната власт, но до приключване на дисциплинарното производство с влязла в сила решение, не е известно какво дисциплинарно наказание ще бъде наложено и дали въобще ще бъде наложено. Времето през което ще се провежда дисциплинарното, а евентуално след това и съдебното производство по обжалване на дисциплинарното наказание, ако бъде наложено такова, лишават прекомерно дълго време магистрата от дължимото му по силата на закона обезщетение, без да е налице правна сигурност, че той е лишен от това обезщетение на законово основание. Всичко изложено дотук обосновава наличието на противоконституционност на разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗСВ, тъй като противоречи на принципа на правовата държава, регламентиран в чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

Наред с това съгласно чл. 36, ал. 1 от НПК наказанието се налага с цел: 1. да се поправи и превъзпита осъденият към спазване законите и добрите нрави, 2. да се въздейства предупредително върху него и да му се отнеме възможността да върши други престъпления и 3. да се въздейства възпитателно и предупредително върху другите членове на обществото. Видно от посочената разпоредба, регламентираща целите на наказанието, то в техния обхват попада само осъдения, а не подведения под наказателна отговорност обвиняем, който няма качеството на осъдено лице, което следва да търпи наказание. В същото време разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗСВ се явява и като вид санкция или наказание за лицата, срещу които е повдигнато обвинение за умишлено престъпление, в противоречие с НПК и чл. 31, ал. 3 и ал. 4 от Конституцията.

Съгласно чл. 31, ал. 3 от основния закон, обвиняемият се смята за невинен до установяване на противното с влязла в сила присъда. С въведеното законово ограничение по ЗСВ за получаване на обезщетение, в случай на откриване на наказателно производство, законодателят напълно е игнорирал посочената презумпция за невинност. Не съответства и на целта на закона, едно такова лишаване по отношение на магистрат, привлечен като обвиняем за умишлено престъпление, като се има предвид продължителността на едно наказателно производство във всичките му фази, още повече, ако разследващите органи не осъществяват действията по разследването в предвидените в НПК срокове или непрекъснато ги удължават. Освен това с въведеното ограничение се поставя знак на равенство между статута на обвиняемия и на осъдения с влязла в сила присъда на лишаване от свобода за умишлено престъпление, за който е предвидено по силата на чл. 225, ал. 2 от ЗСВ да не се изплаща обезщетението по ал. 1 от чл. 225 от ЗСВ. На практика, въвеждайки ограничението за изплащане на обезщетението по чл. 225, ал. 1 от ЗСВ, по отношение на обвинения за умишлено престъпление магистрат, преди да е налице влязла в сила осъдителна присъда, установяваща извършването на престъпление, законодателят е нарушил основен правен принцип, намерил израз в установената в чл. 6, т. 2 от КЗПЧОС,

чл. 48, т. 1 от Хартата на основните права на ЕС, чл. 31, ал. 3 от Конституцията на Република България и чл. 16, ал. 1 от НПК, презумпция за невиновност. Нарушен е и чл. 31, ал. 4 от Конституцията, поради това, че не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието. В случая изплащането на обезщетението по чл. 225, ал. 1 от ЗСВ в никакъв случай не пречатства осъществяването на правосъдната функция. Както е посочено в решението по к. д. №6/2016 г. на Конституционния съд на Република България, „не всяка цел може да бъде годно основание за ограничаване на права, а само цел от същия порядък, какъвто Конституцията допуска като основание за ограничаване на права, при това ограничението трябва да е съобразено с чл. 57, ал. 1 и ал. 3 от Конституцията.

Правото на труд безспорно е основно човешко право - чл. 48, ал. 1 от Конституцията. Правото на трудовото възнаграждение се ползва с конституционна правна закрила и признание. Съгласно чл. 48, ал. 5 от Конституцията "работниците и служителите имат право на минимално трудово възнаграждение и на заплащане на труда, съответстващо на извършената работа". Възмездността на труда е основният интерес на работника или служителя както в трудовото, така и в служебното правоотношение. При магистратите въпросът с възнаграждението също е важен, още повече, че за тях е предвидено и благодарствено възнаграждение, което получават при освобождаване на магистратската длъжност, като размерът се определя в зависимост от броя на годините, прослужени в съдебната власт. Въведеното от законодателя ограничение за получаване на дължимото по закон обезщетение, ограничава конституционно закрепеното право на труд, без да е пропорционално с преследваната цел на наказателното и дисциплинарното производство. Всеки гражданин има право сам да избира своята професия и място на работа. Свободата на труда като основен принцип на правната уредба се съдържа, както в Конституцията, така и в чл. 23, т. 1 от Всеобщата декларация за правата на човека, който прогласява правото на всеки човек на свободен избор на работа, както и в чл. 6, ал. 1 от Международния пакт за икономически, социални и културни права, съгласно който правото на труд включва правото на всеки човек да има възможност да изкарва прехраната си чрез труд, свободно избран или приет. С ограничението на разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗСВ, магистратът срещу който има образувано наказателно или дисциплинарно производство, бива лишен от средства за прехраната си, които иначе би получил в резултат от упражняваната от него професия в съдебната власт, без да са налице категорични данни за извършено от него престъпление или нарушение на служебната дисциплина. Законодателното ограничение превръща образуваното дисциплинарно или наказателно производство в пречка за получаване на възнаграждението за вече положен труд при липса на минимален трудов доход, при условие, че получаването на това възнаграждение, не би се отразило нито на висящото наказателно, нито на дисциплинарното производство. Поради това, разпоредбата, чиято противоконституционност се иска ограничава правата на магистрата, преследвайки нелегитимна цел и неоправдано надхвърля необходимото за осъществяване на правосъдието, уредено в чл. 31, ал. 4 от Конституцията. Справедливостта като основна човешка ценност, според преамбюла на Основния закон, изисква съдиите, прокурорите и следователите, извършили тежки дисциплинарни нарушения и умишлени престъпления за които е наложено наказание лишаване от свобода, да не получат парично обезщетение, но този справедлив резултат е постигнат с разпоредбата на чл. 225,

ал. 2 от ЗСВ, което ограничение е предвидено именно по отношение на тези лица. Без да са налице предпоставките влязла в сила присъда за извършено умишлено престъпление с налагане на наказание лишаване от свобода или влязъл в сила административен акт, с който е наложено дисциплинарно наказание освобождаване от длъжност, лишаването от благодарствено парично обезщетение, се явява ограничаване на конституционно закрепено право на труд и възнаграждение.

Предвид изложеното, считаме, че с разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от Конституцията се допуска нарушаване на принципа на правова държава, презумпцията за невинност и правото на труд, закрепени в чл. 4, ал. 1, чл. 31, ал. 3 и ал. 4 и чл. 48, ал. 1 и ал. 5 от Основния закон, поради което подкрепяме искането на състава на Върховния касационен съд за обявяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 225, ал. 3 от ЗСВ.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(ВЛ. СЛАВОВ)